

KONCEPCE PROGRAMŮ ŠKOLSKÉ PRIMÁRNÍ PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ (PŠPP) PREVALIS

DLOUHODOBÝ PROGRAM PRIMÁRNÍ PREVENCE A PREVENCE KRIMINALITY (DPPPPK)

program školské všeobecné primární prevence

			
PROGRAM ROZVOJE KOMUNIKACE (PROKOM)	PREVENCE RIZIKOVÉ KYBERKOMUNIKACE (P-cybcom)	FINANČNÍ GRAMOTNOST (FG)	PROGRAMY PODPORUJÍCÍ ZDRAVÍ (PPZ)

PROGRAM OSOBNÍHO ROZVOJE A RŮSTU (POROR)

program školské selektivní primární prevence

	
PROGRAM ROZVOJE TŘÍDNÍHO KOLEKTIVU (PROTK)	SKUPINA OSOBNÍHO RŮSTU (SOR)

SRPEN 2014

1 Obecné informace o Prevalis

1.1 Činnost Prevalis

Hlavní aktivitou PREVALISu je realizace školské primární prevence rizikového chování, akreditovaného vzdělávání v oblasti prevence rizikového chování a inovací ve vzdělávání a realizace aktivit na podporu a ochranu zdraví a podporu pohybových aktivit.

V PREVALIS:

- Realizujeme programy školské primární prevence rizikového chování (všeobecná a selektivní) ve školách a školských zařízeních.
- Spolu s dalšími partnery pořádáme konferenci DNY PREVENCE (v Praze a Ostravě). Podílíme se na Fóru zdraví ve vzdělávání a semináři Dítě v krizi.
- Realizujeme akreditované metodické semináře a workshopy. PREVALIS je institucí akreditovanou Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v režimu DVPP pod č. j. 32326/2010-25.
- Provozujeme ve spolupráci s pobočným spolkem Společnost pro podporu zdraví 21. století (SPPZ) Informační a metodický portál IZDRAVI.INFO.
- Provozujeme informační a poradenskou činnost.

1.2 Cíle organizace v oblasti prevence rizikového chování

Programy školské primární prevence spolku PREVALIS jsou ve školách a školských zařízeních realizovány od roku 2012. Tyto programy jsou zaměřeny na pozitivní ovlivňování postojů a chování dětí, vytváření zdravého sebepojetí žáků, prevenci šikanování, prevenci užívání návykových látek a prevenci dalších forem rizikového chování.

Sekce školské primární prevence

Tato sekce vznikla v roce 2011. V prvním roce existence bylo hlavním úkolem sekce připravit organizaci na realizaci programů prevence ve školách a školských zařízeních a připravit dokumentaci k této realizaci.

Od roku 2012 byla role sekce též organizační a koordinační.

Sekce školské primární prevence je vedena pracovníkem s VŠ kvalifikací (psycholog) a absolvovanými dalšími kurzy (např. kurz krizové intervence) a výcviky (vč. dlouhodobého sebezkušenostního). Lektor všeobecné specifické prevence je v Modelu kvalifikačních stupňů v primární prevenci na 1. kvalifikačním stupni. Lektor selektivní specifické prevence je v Modelu kvalifikačních stupňů v primární prevenci na 3. kvalifikačním stupni. Pracují-li lektoři ve dvojici, může být jeden z lektorů na 2. kvalifikačním stupni (pouze v případě, že je předpoklad zvýšení kvalifikačního stupně nejpozději do 1 roku a dále, že lektor zahájí specializační studium nebo sebezkušenostní výcvik do 15 měsíců).

Vnitřní směrnice k činnosti sekce školské primární prevence (k realizaci programů školské primární prevence)

Organizace má Vnitřní směrnici k činnosti sekce školské primární prevence (k realizaci programů školské primární prevence) č. PREV/005/2014. Ustanovení této směrnice se vztahují k realizaci programů školské primární prevence, kdy je realizátorem spolek Prevalis. Záležitosti, které tato směrnice neupravuje, se řídí platnou legislativou ČR nebo dalšími dokumenty.

2 Programy školské primární prevence

Východiska programu

Programy ŠPP vychází z reality škol, z praxe realizace programů PP. Motivy lidí (nejen dětí a dospívajících) pro rizikové chování mohou být různé. Může to být: vzdor vůči dospělým,

touha odlišovat se, zvědavost, tlak party, neschopnost (či snížená schopnost) navazovat sociální kontakt, nízké sebevědomí, problémy doma, v práci, ve škole, nedostatek citu (nenaplněná citová nádrž). Těchto důvodů jsme si vědomi a jsou pro Prevalis východiskem pro tvorbu a realizaci školské primární prevence. Je třeba zohlednit, že tyto důvody spadají do oblasti sociální, psychické či fyzické.

Program ŠPP naplňuje výstupy stanovené Rámcovým vzdělávacím programem. Formy působení jsou přizpůsobeny věkovým zvláštnostem dětí.

Hlavním východiskem programu prevence je skutečnost, že dětská populace je ve svém vývoji ohrožena celou řadou rizikového chování.

Z výše uvedeného vyplývají základní cíle programu školské primární prevence.

Cíle programu školské primární prevence (PŠPP)

Hlavní cíle programu jsou:

1. snížit míru rizikového chování u cílové populace programu;
2. informovat (v přiměřené míře) cílovou populaci v jednotlivých oblastech rizikového chování a zvýšit schopnost náhledu cílové populace na tuto oblast;
3. nabízet sadu nácvikových dovedností poskytujících orientaci v situacích, kdy se cílová populace rozhoduje o formě chování (volba nerizikové formy chování v dané konkrétní situaci).

Informovanost o programech

PREVALIS realizuje opatření ke zvýšení dostupnosti preventivních programů. Šíří informace o organizaci v rámci webových stránek, sociálních sítí, e-mailů pracovníků sekce, telefonicky, na tištěných materiálech, návštěvou vzdělávacích a osvětových akcí (akce pro rodiče pořádané školami, konference, Dny prevence, Dny KVP apod.). Poskytujeme informace klientům a jejich rodinám o dalších možnostech odborné péče. Poskytujeme kontakty na příslušné PPP, OSPOD či další organizace poskytující programy školské prevence. Pracovníci sekce se účastní odborných konferencí, schůzek metodiků prevence, kde představují jednotlivé části programu ŠPP.

Na www.izdravi.info máme vytvořený Adresář organizací.

Dostupnost programů školské všeobecné a selektivní PP

Program je přístupný bez zbytečných odkladů, po dohodě se zájemcem o program (školou). V době nejbližší se přistupuje k zařazení školy, resp. třídy do programu školské primární prevence. Pokud nemůžeme školu do programu zařadit, je doporučena k oslovení jiná/é organizace působící v regionu. Vedoucí sekce průběžně a prokazatelně sleduje, aby program probíhal pravidelně, bez zbytečných prostožů.

Program je dostupný všem bez ohledu na pohlaví, věk a rasu klienta, jeho politické přesvědčení, náboženství, právní či společenské postavení, psychický či fyzický stav a socioekonomický status.

Úrovně specifické primární prevence

Základní charakteristikou efektivní primární prevence rizikového chování je dlouhodobá a kontinuální práce s dětmi a mládeží, která je prováděna v menších skupinách (s jednou třídou) a za aktivní účasti cílové skupiny. Specifickou primární prevencí lze rozdělit podle cílové skupiny, intenzity programu, podle prostředků a nástrojů, které program využívá a na jaké úrovni je zapojení cílové skupiny, a to do tří úrovní:

- **Všeobecná primární prevence** – se zaměřuje na běžnou populaci dětí a mládeže, zohledňuje pouze věková kritéria. Jedná se většinou o programy pro školní kolektivy (obvykle třída, skupiny do 30 účastníků).

- **Selektivní primární prevence** – se zaměřuje na skupiny osob, u kterých jsou ve zvýšené míře přítomny rizikové faktory pro vznik a vývoj různých forem rizikového chování a jsou většinou více ohrožené než jiné skupiny populace. Pracuje se zde s třídními kolektivy a s menšími skupinami (případně i jednotlivci).
- **Indikovaná primární prevence** – je zaměřena na jedince, u kterých se již vyskytly projevy rizikového chování. Jedná se o práci s populací s výrazně zvýšeným rizikem výskytu či počínajících projevů rizikového chování. Jedná se o individuální práci s klientem, případně skupinové aktivity indikovaných jedinců.

Cílová skupina PŠPP

Cílovou skupinu, pro niž jsou určeny programy ŠPP, tvoří děti a mládež. Cílové skupiny jsou definované třemi základními kritérii:

1. Věkové kritérium

Cílovou skupinou plošné primární prevence rizikového chování jsou žáci a studenti škol a školních zařízení a jejich pedagogové. Převážně se jedná o žáky a studenty od předškolního věku až po mládež. Programy školské primární prevence jsou realizovány především v Praze. Dále Prevalis realizuje programy v Moravskoslezském kraji.

- Předškolní věk (3-6 let)
- Mladší školní věk (6-12 let)
- Starší školní věk (12-15 let)
- Mládež (15-18 let)

2. Kritérium náročnosti

Kritérium náročnosti diferencuje cílovou populaci dle ověřitelné a ve vztahu k rizikovému chování relevantní míry sociální a zdravotní zátěže a dalších komplikujících faktorů. Smyslem tohoto kritéria je v co možná nejobecnější rovině určit možnou zdravotní a sociální zátěž, která se promítá jak do zvýšené vulnerability ke vzniku rizikového chování, tak do samotné náročnosti preventivní práce.

Kritérium náročnosti diferencuje cílovou populaci:

- nezasažené, bez zdravotně sociální zátěže (plošné programy specifické primární prevence)
- nezasažené, s výraznou sociální zátěží
- zasažené, bez výrazné sociální zátěže
- zasažené, s výraznou sociální zátěží

U prvních dvou skupin cílové populace realizujeme programy všeobecné primární prevence, u cílové populace zasažené budou realizovány programy z oblasti selektivní prevence. Skupiny, kterým jsou programy školské primární prevence určeny, nejsou složeny pouze z jedné skupiny náročnosti. Lektoři prevence často pracují hned s několika skupinami náročnosti, a proto musí být při realizaci programu flexibilní. Je však třeba dodržet typ realizovaného programu.

3. Institucionální kritérium

Toto kritérium definuje cílovou skupinu z hlediska institucionálního zázemí, ze kterého skupina pochází, a kde je prevence realizována.

- Žáci a studenti (mateřských), základních a středních škol.

Cíleně program pracuje také s třídními učiteli. Učitel si může zvolit roli pozorovatele či aktivní účast. Po skončení programu konzultujeme stav třídy a možnosti další práce se žáky. Další cílovou skupinou jsou školní metodici prevence a vedení škol, kde PŠPP probíhá. I s nimi je program konzultován a na realizaci programu se tedy též podílejí.

3 Zásady poskytování programů školské primární prevence

3.1 Podmínky realizace programů školské primární prevence

Programy jsou realizovány zpravidla v prostorách škol. Dohledovou povinnost nad žáky vykonává přítomný pedagog dané školy. Zajištění bezpečnosti žáků je záležitostí školy.

Programy probíhají zpravidla v době školního vyučování.

Škola předem informuje klienty o konání programu a motivuje je k aktivní účasti.

Programy jsou uskutečňovány bez ohledu na pohlaví, věk, rasu, vyznání, politické přesvědčení, psychický a fyzický stav klientů.

Programy jsou uskutečňovány bez zbytečných odkladů.

Programy jsou uzpůsobeny intelektu, věku a zkušenostem cílové skupiny.

Nabídka programů ŠPP je veřejně dostupná na internetových stránkách, je pravidelně rozesílána školám a školským zařízením v Praze a Moravskoslezském kraji.

Programy jsou inovovány s ohledem na aktuální potřeby zájemců o program.

3.2 Kritéria pro realizaci programů školské primární prevence

Pro zařazení do harmonogramu realizace programů musí škola kontaktovat Prevalis, nejlépe vedoucí sekce ŠPP.

Zájemci jsou o programech informováni na webových stránkách organizace www.prevalis.org, na sociálních sítích (Facebook, Twitter, Google +, Youtube), na letáčku s nabídkou PŠPP, na nástěnkách ve sborovnách spolupracujících škol (těch, kde Prevalis PŠPP již realizuje), na schůzích metodiků prevence, kterých se pracovníci Prevalis pravidelně účastní, na odborných konferencích, kterých se pracovníci škol a školských zařízení také účastní.

Se školami, v nichž je realizován program ŠPP v rámci dlouhodobější spolupráce, Prevalis uzavírá písemnou Smlouvu o spolupráci v oblasti realizace PŠPP na dobu neurčitou (není-li požadavek školy jiný). Jednotlivé bloky škola objednává prostřednictvím Závazné objednávky školy. V případě krátkodobější spolupráce se uzavírá dohoda prostřednictvím e-mailu. V obou případech je podepsán Informovaný souhlas zájemce o program všeobecné a selektivní školské primární prevence.

Jednotlivé školy jsou v průběhu školního roku oslovovány s nabídkou, která je zpravidla dvakrát za rok aktualizována.

V případě naplnění kapacity organizace jsou školy zařazeny do pořadníku a na jeho základě poté osloveny s nabídkou.

3.2.1 Kritéria pro realizaci programů selektivní školské primární prevence

Zaměřuje se na skupiny osob, u kterých jsou ve zvýšené míře přítomny rizikové faktory pro vznik a rozvoj různých forem rizikového chování. Jsou více ohroženi než jiné skupiny cílové populace. Program reflektuje místní specifika a je zapojen do místního regionálního systému preventivního působení. Podoba programu je tvořena na základě specifik dané cílové skupiny.

Programy jsou realizovány zpravidla v prostorách škol. Dohledovou povinnost nad žáky vykonává přítomný pedagog dané školy. Zajištění bezpečnosti žáků je záležitostí školy.

Programy probíhají zpravidla v době školního vyučování.

Škola předem informuje účastníky o konání programu a motivuje je k aktivní účasti.

Programy jsou uskutečňovány bez ohledu na pohlaví, věk, rasu, vyznání, politické přesvědčení, psychický a fyzický stav klientů.

Programy jsou uskutečňovány bez zbytečných odkladů.

Programy jsou uzpůsobeny intelektu, věku a zkušenostem cílové skupiny.

Třídní učitel je přítomen na programu a po předchozí domluvě s lektory si zvolí způsob zapojení do programu. Třídní učitel vyplní před programem vstupní dotazník a účastní se osobního setkání s lektorem prevence, zakázka je definována v Závazné objednávce školy. Zákonní zástupci jsou o programu informováni. Mají též možnost vyslovit nesouhlas s účastí svého dítěte na programu. V takovém případě se dítě programu neúčastní. Zajištění informovanosti zákonných zástupců je záležitostí školy.

3.3 Kritéria pro odmítnutí realizace programů všeobecné školské primární prevence ze strany poskytovatele

Program není realizován ve škole či školském zařízení, jestliže vedení tohoto subjektu vyžaduje pouze předání informací (jednorázová přednáška pro několik spojených tříd) svým žákům nebo studentům bez rozdílu věku (a v počtu vyšším než 30) a odmítá kontinuální program. V tomto případě lektor prevence pouze informuje o nabídce organizace, o možnosti kontaktovat ji v případě potřeby programu selektivní prevence. Dále předá kontakty z Mapy sociální sítě.

Prevalis nebude program realizovat v případě, že zástupci školy nedodrží Smlouvou dohodnuté podmínky spolupráce (čas, místo aktivity, počet účastníků) nebo zájemce o program požaduje službu, která je v rozporu s Etickým kodexem organizace nebo s jeho vnitřními dokumenty, a také v případě, že organizace Prevalis je kapacitně vytížena.

3.4 Kritéria pro odmítnutí realizace programů všeobecné školské primární prevence ze strany zájemce o program

Zájemce o program má právo odmítnout realizaci programů VŠPP v případě, že nesouhlasí s obsahem Smlouvy o spolupráci, v případě, že Prevalis nedodrží závazky vyplývající ze Smlouvy o spolupráci nebo zájemce o program není spokojený s kvalitou, obsahem a vedením programů ŠPP (podání stížnosti se řídí Vnitřní směrnici č. PREV/005/2014).

3.5 Ukončení spolupráce v oblasti prevence rizikového chování

Smlouva se uzavírá na dobu neurčitou. Nabývá platnosti a účinnosti dnem podpisu oběma stranami.

Smlouvu lze ukončit písemnou dohodou obou smluvních stran nebo písemnou výpovědí jedné ze smluvních stran. Za den ukončení platnosti smlouvy je považován den uvedený v dohodě obou smluvních stran nebo den následující po dni doručení výše uvedené výpovědi druhé smluvní straně.

Uzavřením dohody o ukončení smlouvy nebo jednostrannou výpovědí smlouvy nezaniká smluvním stranám právo na vyrovnání vzájemných závazků a dokončení realizace započatých zakázek specifikovaných v závazné objednávce.

Spolupráce může být ukončena též dokončením smluveného počtu bloků PŠPP nebo v případě, že organizace zanikne.

4 Objednávky programů školské primární prevence

4.1 Objednávka programů školské primární prevence

V závazné objednávce školy je zpravidla uvedeno:

- Název a adresa školy
- Název a typ zvolených programů
- Počet tříd
- Třídy, ve kterých budou programy probíhat
- Celkový počet hodin
- Jméno a podpis objednavatele programu (metodik, výchovný poradce, apod.)

Zájemce o realizaci programu kontaktuje vedoucí sekce se svými požadavky. Na základě prvního kontaktu dojde k předání základních informací o zakázce a je domluven termín organizační schůzky.

V případě dlouhodobější spolupráce je podepsána smlouva mezi poskytovatelem (Prevalis) a zájemcem o program (školou). Ta je podepsána zpravidla do 30. 9. nebo nejméně dva týdny před prvním blokem programů ŠPP (v případě Smlouvy uzavřené v průběhu školního roku).

V případě krátkodobější spolupráce není vyžadováno uzavření Smlouvy. Za závaznou dohodu je považována dohoda prostřednictvím e-mailu.

Organizační schůzka

Před realizací PŠPP proběhne schůzka s vedením školy, popř. s metodikem prevence, třídním učitelem, na které se zástupci jednotlivých stran, tedy zástupce Prevalisu a zástupce školy na straně druhé, dohodnou na podmínkách vzájemné spolupráce. Rovněž zde dojde k podpisu Smlouvy v případě dlouhodobější spolupráce. Tato organizační schůzka se nemusí uskutečnit v případě krátkodobější spolupráce. Je však žádoucí u dlouhodobější spolupráce a v případě selektivní prevence.

Třídní učitelé a další členové pedagogického sboru jsou informováni o průběhu programů ŠPP, počtu jednotlivých bloků a termínech realizace vedením školy nebo školním metodikem prevence. Zákonné zástupce o realizaci programu ŠPP informuje škola.

4.2 Práva a závazky zájemce o program školské primární prevence

Program je realizován v průběhu školního roku s ohledem na možnosti realizátora.

Škola zastoupena školním metodikem prevence je seznámena s Konceptí programů školské primární prevence PREVALIS, zná a respektuje východiska a principy práce v programu a rozlišuje program všeobecné školské primární prevence a program selektivní školské primární prevence.

Škola respektuje zásady práce se třídou nebo skupinou. Je žádoucí přítomnost třídního učitele po celou dobu programu ve třídě. Na základě předchozí domluvy s lektorem PP si přítomný pedagog zvolí způsob zapojení do programu. Může být pozorovatelem, aktivním účastníkem programu nebo kombinovat oba způsoby zapojení (viz. 4.5. Spolupráce s třídním učitelem).

Program ve třídě probíhá formou psychosociálních her a technik s následnou reflexí a diskuzí.

Práce lektora je pravidelně supervidována.

Zakázka je stanovena na základě dohody obou stran, písemně je zanesena do Závazné objednávky školy. Škola specifikuje zakázku vč. výběru, zda se jedná o program školské všeobecné / selektivní primární prevence a výběru konkrétního bloku. Objednávkou je též specifikován počet hodin PŠPP realizovaný v daném roce. Objedávka je zaslána na prevence@prevalis.org, zpravidla v období duben – květen.

Škola zajistí informovanost pedagogů i žáků o realizaci programu (cíle programu dle specifikace v objednávce, informace z Koncepce realizace programů primární prevence), dále zajistí kontakt lektora prevence a školního metodika prevence, příp. třídního učitele, resp. výchovného poradce na společných konzultacích před zahájením programu, v jeho průběhu i po jeho ukončení. Na základě dohody s vedoucí sekce nebo pověřeným lektorem PP je možné se před zahájením programu domluvit na změně zakázky.

Škola zajistí pro realizaci vhodné prostory, tj. třídu, ve které je možné umístit židle do kruhu a která není průchozí. Je-li to možné, škola poskytne jednu místnost, kam za lektorem prevence budou třídy docházet. Škola poskytne zázemí pro lektora (místo, kde konzultuje s třídními učiteli, kde si může odložit). Škola zajistí pro lektora vhodný prostor pro případ

potřeby individuální konzultace se žáky. Takto získané informace od žáků a o žácích jsou důvěrné. V případě, že se lektoři dovědí informace, na které se vztahuje zákonná ohlašovací povinnost, sdělí tyto informace škole prostřednictvím školního metodika prevence.

Informovat zákonné zástupce žáků zapojených do programu je záležitostí školy.

Škola respektuje domluvené záležitosti specifikované v Závazné objednávce školy. Škola je povinna informovat vedoucí sekce prevence (případně lektora) v případě, že nemůže dodržet smluvený termín, a to nejméně 3 dny před tímto termínem. Ve výjimečných případech (náhlé onemocnění žáků) lze změnit termín den před konáním programu. Současně lze dohodnout náhradní termín.

Program je určený pro jednu třídu, nutná minimální účast je 75% žáků.

Za bezpečnost žáků v průběhu bloků programu školské primární prevence zodpovídá škola.

Škola se nezříká zodpovědnosti za své žáky ani v případě nepřítomnosti pedagoga. V případě, že pedagog není přítomen programu, metodik prevence konzultuje před a po programu s lektory průběh PŠPP.

Přítomný pedagog vyplňuje po realizaci programu jeho hodnocení.

Škola se zavazuje převzít výuku při předčasném ukončení PP programu ze strany lektorů. Toto ukončení je možné v případě: nespolupráce třídy a výrazného nezájmu o program, nebo v případě krizových situací jako např. ohrožení zdraví a života účastníků, živelné pohromy, havarijní situace apod.

Pokud chce škola ukončit spolupráci v jiném termínu, než je dohodnuto, zavazuje se zaslat písemné odůvodněné rozhodnutí o ukončení nebo si domluvit termín osobní schůzky s vedoucím sekce prevence, na které po odůvodnění dojde k ukončení spolupráce.

Zájemce o program souhlasí, že Prevalis využívá statistické údaje k evaluaci a poskytuje je třetí straně (např. donátoři apod.)

Každý zájemce o program má právo podat stížnost na realizaci programů ŠPP. Podání stížnosti nezadává pracovníkům Prevalis (a jiným osobám) příčinu k jakékoli formě diskriminace stěžovatele. V případě podání stížnosti se postupuje v souladu s Vnitřní směrnici k činnosti sekce školské primární prevence (k realizaci programů školské primární prevence) č. PREV/005/2014.

4.3 Práva a závazky poskytovatele programu školské primární prevence

Program je realizován v průběhu školního roku s ohledem na možnosti školy.

Realizátor zajistí konzultaci mezi lektorem prevence a školním metodikem prevence, příp. třídním učitelem, resp. výchovným poradcem. Účelem konzultace je předání informací týkajících se třídy zapojené do programu.

Domlouvání termínů realizace PŠPP zajišťuje vedoucí sekce (případně pověřený lektor programu).

Lektor prevence respektuje domluvené záležitosti specifikované v závazné objednávce školy. Lektor je povinen informovat školu v případě, že nemůže dodržet smluvený termín, a to nejméně 3 dny před tímto termínem. Ve výjimečných případech (nemoc lektora, nehoda apod.) lze termín telefonicky změnit tentýž den 15 minut před konáním programu. Realizátor následně dohodne se školou náhradní termín.

Pokud se škola rozhodne od realizace programu odstoupit, vedení školy tak učiní písemně na adresu PREVALIS, Kaprova 42/14, 110 00 Praha 1. Současně informuje vedoucí sekce školské primární prevence a předsedu organizace.

Stížností žáků či školy na realizaci programu prevence nebo na jednání lektora prevence jsou adresovány vedoucí sekce školské primární prevence (kontakty viz. Vnitřní směrnice č. PREV/005/2014) nebo předsedovi PREVALIS na adresu prevalis@prevalis.org. V případě

nespokojenosti s vyřešením stížnosti škola adresuje stížnost Radě PREVALIS nebo členské schůzi PREVALIS poštou na adresu Rada (Členská schůze) PREVALIS, Kaprova 42/14, 110 00 Praha 1.

Realizátor provádí programy PŠPP v souladu s potřebami školy podle zásad efektivní PP a respektuje její standardy. Programy PŠPP realizuje v souladu se Strategií prevence MŠMT a v souladu s krajskou protidrogovou koncepcí primární prevence a Etickým kodexem Prevalis. Domlouvání termínů realizace PŠPP zajišťuje vedoucí sekce (případně pověřený lektor programu).

Realizátor pravidelně informuje školu o vývoji situací ve třídách, průběhu programu, a to prostřednictvím zpráv o průběhu programu a informačních schůzek se školním metodikem prevence, třídním učitelem, výchovným poradcem, případně s vedením školy.

Po skončení každého bloku programu lektori informují třídního učitele, případně školního metodika prevence o jeho průběhu.

Zprávu z realizace bloků vyplňují lektori do 7 dnů po každém realizovaném bloku a po předchozím schválení vedoucí sekce ŠPP ji zašlou e-mailem škole (do 14 dnů ode dne realizace bloku). Současně ve stejném termínu zpracovávají Dodatek této zprávy, který je dokumentem pro vnitřní potřebu organizace. Zprávy se archivují pod uzamčením v prostorách pracoviště.

Závěrečnou zprávu z programu vypracovávají lektori za daný školní rok, jedná se o oficiální dokument, který je podepsán vedoucí sekce a zástupcem školy. Zpráva je sepsána ve dvou vyhotoveních, jedno je předáno vedení dané školy nejpozději 31. 8., druhé je archivováno v prostorách organizace.

Pokud zájemce o program nezajistí vhodné prostředí a podmínky pro realizaci objednaného PŠPP, pokusí se lektor domluvit jiný vhodný prostor, nebo uzpůsobí program možností třídy, anebo PŠPP nevykoná a požádá o náhradní termín.

Program je určený pro jednu třídu, nutná je účast minimálně 75 % žáků, a to v případě, že se jedná o programy zaměřené na vztahy. Pokud bude účast nižší, lze realizovat programy zaměřené na prevenci rizikového chování, a to po domluvě se školním metodikem prevence, a za předpokladu, že se domluví pokračování navazující na tento program, anebo se domluví s pedagogem, jakým způsobem proběhne předání informací těm žákům, kteří chyběli.

Prevalis vypracovává Mapu sociální sítě dané lokality (kontakty na odborná a volnočasová zařízení) a pravidelně ji aktualizuje.

V případě výskytu rizikového chování (užívání návykových látek, šikana, rasismus, apod.) jsou pracovníci Prevalis povinni informovat zástupce školy. Po skončení bloku, v rámci kterého k těmto zjištěním došlo, uskuteční lektori osobní setkání s třídním učitelem (případně dalšími pracovníky), kde budou informováni o vzniklé situaci. Lektori poskytnou nabídku programu selektivní PP, případně odkaz na jinou organizaci poskytující programy školské primární prevence nebo jinou instituci z Mapy sociální sítě. Lektori sepisují zápis této mimořádné události do zprávy z bloku a programu, zapisují ji též do Knihy mimořádných situací.

Všichni pracovníci Prevalis pracují v souladu s Etickým kodexem Prevalis, podepisují Prohlášení o mlčenlivosti (Zákon č. 101/2000 Sb., O ochraně osobních údajů), respektují Základní listinu lidských práv a svobod a uznávají a respektují autonomii školského zařízení.

4.4 Spolupráce se školním metodikem prevence

Vedoucí sekce školské primární prevence nebo jí pověřený lektor prevence spolupracuje se školním metodikem prevence. Ten prostuduje Koncepci programů školské primární prevence

(všeobecné a selektivní), zašle Závaznou objednávku školy na e-mail prevence@prevalis.org nebo poštou na adresu organizace (případně předá osobně), zajistí vyplnění Úvodního zhodnocení školy. Předá Smlouvu o spolupráci vedení školy a zajistí podpis Informovaného souhlasu. Školní metodik prevence předá informace o pravidlech průběhu programu školské prevence třídním učitelům a žákům jednotlivých tříd. Je požádán, aby prostřednictvím nástěnky ve sborovně školy zajistil informovanost pedagogického sboru.

Školní metodik prevence je garantem podmínek realizace programů školské primární prevence ze strany školy (vyplývají z této Konceptce a Smlouvy o spolupráci).

Lektoři PŠPP se školním metodikem prevence spolupracují a pravidelně komunikují (vždy před realizací bloku a po něm).

4.5 Spolupráce s třídním učitelem

Třídní učitel je nedílnou součástí třídního kolektivu a jeho účast po celou dobu programu ve třídě je žádoucí.

Třídní učitel kontaktuje Prevalis před zahájením bloku prevence ve své třídě, aby lektoři prevence získali informace o charakteru třídy, případně o výskytu nežádoucích jevů. Třídní učitel informuje žáky své třídy o konání programu a Pravidlech pro žáky a studenty.

Třídní učitel komunikuje s lektory před zahájením přímé práce se třídou a informuje je o aktuální situaci ve třídě, oboustranně jsou zodpovězeny případné dotazy. V průběhu jednotlivých setkání je přítomnost třídního učitele po celou dobu programu ve třídě žádoucí. Pro oboustranně příjemný průběh bloku prevence má učitel po předchozí domluvě s lektorem možnost zvolit si způsob zapojení do programu. Může sedět mimo kruh, být pozorovatelem. V takovém případě se nezapojuje, nekomentuje dění, pouze pozoruje. Má možnost vidět své žáky jinak než při výuce. Druhou možností je účast v programu. V takovém případě sedí v kruhu, podílí se na stejných technikách jako žáci, vyjadřuje své názory. Má možnost se žáky sdílet prožitek a něco nového se o sobě i o dětech dozvědět. Třetí možností je kombinace předchozích dvou možností, třídní učitel sedí v kruhu, ale u některých technik si zvolí roli pozorovatele. V průběhu programu nebo bezprostředně po jeho skončení vyplní Dotazník pro třídního učitele a předá jej lektorům. Po ukončení jednotlivých bloků se třídou se účastní vzájemné reflexe s lektory, jsou předány informace a případná další doporučení.

5 Vedení dokumentace

Zprávu z realizace bloků vyplňují lektoři do 7 dnů po každém realizovaném bloku a po předchozím schválení vedoucí sekce ŠPP ji zašlou e-mailem škole (do 14 dnů ode dne realizace bloku). Současně ve stejném termínu zpracovávají Dodatek této zprávy, který je dokumentem pro vnitřní potřebu. Zprávy se archivují pod uzamčením v prostorách organizace.

Závěrečnou zprávu z programu vypracovávají lektoři za daný školní rok, jedná se o oficiální dokument, který je podepsán vedoucí sekce a zástupcem školy. Zpráva je sepsána ve dvou vyhotoveních, jedno je předáno vedení dané školy nejpozději 31. 8., druhé je archivováno v prostorách organizace.

Dokumentace obsahující osobní informace o klientech je uložena na vyčleněném místě pod uzamčením, přístup k ní má pouze vedoucí sekce a předseda spolku. Patří sem složky jednotlivých škol, závěrečné zprávy z programů z předchozích let, zprávy z realizace bloků a jejich dodatky, dále zápisy z provozních porad, intervizních setkání, supervizní zprávy apod. Vedoucí sekce poskytuje příslušnou dokumentaci pracovníkům na vyžádání.

Klíče od dokumentace programů školské primární prevence (PŠPP) má vedoucí sekce a předseda spolku. Za stav této dokumentace odpovídá vedoucí sekce.

Škola má právo se informovat o zabezpečení dokumentace, dotýkající se jejich dětí a procesu preventivního programu, který se jí dotýká. Žádná část této dokumentace nesmí opustit prostory organizace.

Po ukončení spolupráce (se školou, se třídou) jsou dokumenty archivovány dva roky a poté skartovány v souladu s Vnitřní směrnicí o uchování dokumentů č. j. PREV/005/2010.

Mimořádné události jsou rovněž zaznamenávány do zpráv a do Knihy mimořádných událostí. Těmto tématům je pak věnovaný prostor na poradách týmu, na intervizích a supervizích.

Podávání stížností

Podávání stížností se řídí ustanoveními Vnitřní směrnice k činnosti sekce školské primární prevence (k realizaci programů školské primární prevence)č. PREV/005/2014.

6 Realizace programů školské primární prevence

DLOUHODOBÝ PROGRAM PRIMÁRNÍ PREVENCE A PREVENCE KRIMINALITY (DPPPPK)

program školské všeobecné primární prevence

Zaměřuje se na běžnou populaci bez rozdělování na méně či více rizikové skupiny. Je založen na vizi ucelené péče v oblasti prevence rizikového chování pro žáky po dobu jejich školní docházky. Dlouhodobost a návaznost práce zajistí, že žák během tohoto období projde všemi zásadními tématy.

Všeobecná preventivní práce lektorů je v MŠ, I. a II. stupni základních škol odlišná. Menším dětem (MŠ, I. stupeň) jsou prostřednictvím interaktivních seminářů předávány informace především o návykových látkách (nikotinismus, alkoholismus), dále o gamblerství, šikaně atd. U starších žáků se aktivity zaměřují na ošetření rizikových faktorů a jejich předcházení – rozvoj sebevědomí a sebepojetí, osvojení komunikativních dovedností, upevňování zdravých životních hodnot, zvládání agresivity, osobní zodpovědnost, podpora kladného vztahu ke svému tělu a vedení ke zdravému životnímu stylu.

Ročně působí lektori ve třídách MŠ obvykle 3 vyučovací hodiny, ve třídách I. stupně (2. – 4. ročník) působí lektori obvykle čtyři vyučovací hodiny (2 dvouhodinové bloky), v 5. ročníku a na II. stupni pak obvykle šest vyučovacích hodin ve dvou tříhodinových blocích. Spolupráce se školou bývá dlouhodobá, lektori naší organizace vstupují do stejných tříd opakovaně (obvykle dvakrát ročně). Dítě za dobu své školní docházky absolvuje cca 42 hodin interaktivní práce s kvalifikovaným lektorem. Pokud žák absolvuje program i v MŠ, respektive v prvním a druhém ročníku SŠ, jedná se o 45, respektive 51 hodin.

Cíle programu DPPPPK (všeobecné primární prevence)

1. Předcházení a zmírnění následků rizikového chování.
2. Podpora zdravého způsobu života a motivace pozitivních způsobů trávení volného času.
3. Žáci jsou schopni náhledu na rizikové situace, dokážou zvážit důsledky vlastních rozhodnutí a zaujmout žádoucí postoj.
4. V případě setkání se s problémovou situací dokážou vhodně zareagovat (např. odmítnout nabízenou návykovou látku, bránit se šikaně, projevit svůj názor na věc, poskytnout zpětnou vazbu, asertivně zareagovat apod.).
5. Žáci dokážou vyhledat pomoc dospělého člověka v případech, se kterými si sami neumí poradit (týrání, zneužívání, šikana apod.) a znají možné alternativy, kam se mohou obrátit.

6. Podpora utváření zdravého kolektivu v rámci jednotlivých tříd. Proto při všech programech důsledně dbáme na dodržování zásad mezilidské komunikace a na podpoře žádoucího chování, posilování spolupráce, koheze a třídní sounáležitosti.
7. Žáci, kteří se zúčastní programu, získají nejen informace, ale i možnost diskutovat o zvolených tématech, utvářet si postoje, osvojovat si žádoucí reakce, zvážit dopady a případné alternativy vlastního chování.
8. Třídní učitelé jsou informováni o stavu rizikového chování v dané třídě a znají navržený postup pro další možnou práci se třídou.
9. Školní metodik prevence a vedení školy získá náhled aktuální situace, která je v dané škole v oblasti rizikového chování a doporučení, kam následně směřovat další preventivní působení.

Konkrétní cíle se pak odvíjejí od konkrétních témat, která zástupci školy zvolí pro jednotlivé třídy. Konkrétní podoba je definována v dokumentu „Metodika programů ŠPP Prevalis“.

PROGRAM OSOBNÍHO ROZVOJE A RŮSTU (POROR)

program školské selektivní primární prevence

Zaměřuje se na skupiny osob, u kterých jsou ve zvýšené míře přítomny rizikové faktory pro vznik a rozvoj různých forem rizikového chování. Jsou více ohroženi než jiné skupiny populace. Program reflektuje místní specifika a je zapojen do místního a regionálního systému preventivního působení. Podoba programu je tvořena na základě specifik dané cílové skupiny.

Program je realizován ve školním prostředí, respektuje běžný provoz školy a je vytvořen dle specifik dané školy. Doplnjuje a navazuje především na Minimální preventivní program školy a je v souladu s Metodickým doporučením k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže č. j.: 21291/2010-28.

Cíle programu POROR (selektivní primární prevence)

Program je postaven na aktivním zapojení účastníků, využívá více strategií. Jeho cílem je předcházení, zmírnění či zastavení rozvoje rizikového chování se zaměřením na konkrétní rizikové chování. Aktivita realizované v rámci programu podporují osobnostní rozvoj žáků (jako například posilování zdravého sebevědomí, vnímání vlastních emocí, práce s napětím) a získání znalostí a nácvik dovedností potřebných pro osvojení žádoucích komunikačních návyků, schopnost odolávat manipulaci, samostatné rozhodování apod. Podněcuje ke zdravému způsobu života a nabízí pozitivní alternativy pro trávení volného času ve prospěch řešení aktuálního problému. Třídní učitelé jsou informováni o stavu rizikového chování v dané třídě a znají navržený postup pro další možnou práci se třídou.

Školní metodik prevence a vedení školy získá náhled aktuální situace, která je v dané třídě v oblasti rizikového chování a doporučení, kam následně směřovat další preventivní působení.

Konkrétní cíle se pak odvíjejí od konkrétní zakázky.

Konkrétní podoba je definována v dokumentu Manuál programů ŠPP Prevalis.

Pokud si lektor prevence uvědomí, že hranice mezi všeobecnou primární prevencí, kterou realizuje, a případně selektivní primární prevencí, je obtížně stanovitelná, pak:

- nerealizuje selektivní primární prevenci, pokud k ní není kompetentní, a nastalou situaci konzultuje s vedoucí sekce a následně je projednána na nejbližší poradě;
- pokud je kompetentní k realizaci selektivní primární prevence, pak počká do přestávky a případně upravuje zakázku se zájemcem o program (tj. školou, třídním učitelem...);
- pokud je realizátor kompetentní, škola je přístupna na změnu zakázky, ale realizátor zhodnotí, že aktuálně se neorientuje v nevhodnějším postupu, řešení odloží a projedná je na nejbližší provozní poradě nebo intervizním či supervizním setkání.

METODICKÝ PŘÍSTUP K REALIZACI PROGRAMU ŠPP

Jednotlivé hodiny jsou tematicky diferencovány, přičemž náročnost jednotlivých technik odpovídá danému ročníku a přístup k jejich volbě je flexibilní a otevřený potřebám třídy. Lektor, který PŠPP vede, musí být flexibilní a umět improvizovat. Musí být připraven na to, že některá technika třídě nebude vyhovovat a bude nucen použít jinou. Nezbytným předpokladem pro jeho práci je porozumění dětské duši, empatie a autenticita. Ačkoliv je program založen na respektu vůči dětem a na jejich aktivitě, je jeho vedení více méně direktivní – lektor určuje výběr a strukturu aktivit a vymezuje hranice pro vzájemnou komunikaci.

Program je realizován lektory s odpovídající kvalifikací. Všichni lektori mají povinnost dále se vzdělávat.

Žáci jsou do programu aktivně zapojeni. Při naplňování cílů programu a jeho realizaci jsou využívány zejména tyto metody:

- komunitní a skupinová práce vedoucí k vzájemné spolupráci, diskuse doplněná výkladem nebo prezentacemi, diskuze řízená lektorem, brainstorming;
- interaktivní hry a techniky, dramaterapie, situační scénky, artetechniky, technika hraní rolí;
- techniky zrcadlení, relaxační techniky, reflexe;
- hry využívající vrstevnického efektu;
- působení na žáky prostřednictvím jejich prožitku.

Děti se zamýšlí nad různými možnostmi, jak reagovat v konkrétních případech např. „Co udělám, když uvidím spolužáka, jak jinému spolužákovi vyhrožuje, ubližuje mu?“ Žák se pak lépe orientuje v problematice a zná různé způsoby, jak problémy řešit.

DPPPPK podporuje získávání adekvátních dovedností a kompetencí, zejm. v sociální oblasti (např. schopnost čelit nátlaku ze strany okolí, vytvářet přátelské vztahy, komunikační dovednosti, dovednosti rozhodování) a intrapsychické (např. zvládání vnitřních funkcí – frustrace, stres, zátěž, hněv, zvyšování zdravého sebeuvědomování, práce s emocemi). Cílem skupiny je posílit sebevědomí dětí, vybudovat u nich zdravé sebepojetí, posílit vnitřní sebedůvěru členů skupiny a posílit rozvoj komunikačních dovedností, naučit členy skupiny pracovat s emocemi, vést je k zodpovědnému a bezpečnému chování, předcházení rizikům.

Dlouhodobé programy školské primární prevence

Prevalis upřednostňuje dlouhodobou, systematickou a pravidelnou prevenci. Proto PŠPP nabízí 41 tematicky zaměřených bloků. Jedná se o komplexní dlouhodobý program zaměřený na primární prevenci rizikového chování. S danou třídou se pracuje soustavně v MŠ a od druhého do devátého ročníku ZŠ (případně v 1. – 2. ročníku SŠ). Lektori prevence se v rámci intervizních setkání podílejí na tvorbě metodik jednotlivých bloků a tím přispívají ke zkvalitňování poskytovaných služeb. Dále se lektori zapojují do hodnocení efektivity programů školské primární prevence. Do hodnocení efektivity se mohou zapojit pracovníci na všech úrovních i horizontálně mezi jednotlivými sekcemi Prevalis.

Na provozních poradách se lektori domluví na termínech realizace bloků a na intervizních setkáních zapracují do metodiky bloku specifika dané třídy, školy či regionu. Lektori přicházejí na realizované bloky metodicky připraveni, s připravenými pomůckami, příp. pracovními listy, evaluačními dotazníky a dalšími potřebnými dokumenty.

7 Etický kodex

Etický kodex pracovníka Prevalis je samostatným vnitřním dokumentem č. PREV/001/2012.

8 Kodex práv klientů sekce školské primární prevence

Kodex práv klientů sekce ŠPP je zpracován v Operačním manuálu.

9 Provozní doba organizace

Provozní doba organizace je stanovena Organizačním a provozním řádem.

10 Personální zajištění sekce školské primární prevence

Personální zajištění programů školské primární prevence je zpracováno v Operačním manuálu.

10.1 Vedoucí sekce

Popis pozice vedoucího sekce školské primární prevence je zpracován v Operačním manuálu.

10.2 Lektori programů školské primární prevence

Popis pozice lektor programů školské primární prevence je zpracován v Operačním manuálu.